

КЛАСИФІКАЦІЯ ВИТРАТ ДЛЯ ЦІЛЕЙ ОБЛІКУ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Петраковська Олена Володимирівна,

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування;
Національна академія статистики, обліку та аудиту

В умовах реформування облікової системи відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності в контексті організації та методології обліку витрат виникає необхідність аналізу їх класифікацій.

Витрати підприємства є важливим елементом бухгалтерської звітності та складають базову категорію бухгалтерського обліку.

У процесі поточної діяльності у суб'єкта господарювання виникає об'єктивна необхідність здійснення витрат, які є обов'язковою умовою для отримання доходів і, як наслідок, фінансових результатів – кінцевої мети функціонування будь-якого підприємства.

Витрати перебувають у центрі уваги як обліково-аналітичних працівників, так і фінансових менеджерів та власників бізнесу. Прийняття управлінських рішень має бути економічно обґрунтованим та доказово аргументованим обліковими та звітними даними про витрати, що формуються в обліковому забезпеченні. Для уникнення невірних висновків при прийнятті управлінських рішень має бути впевненість у тому, що інформація, на підставі якої були прийняті рішення, є достовірною та аргументованою. Особливої актуальності при цьому набувають питання щодо уточнення класифікації витрат підприємства для цілей обліку.

Питання класифікації витрат підприємства знайшли своє відображення в дослідженнях Р. Ф. Бруханського [2], А. М. Дідик, С. Б. Гнатів [5], О. В. Зінченко, Н. Й. Радіонової, Є. Б. Хаустової [6], Т. І. Ломаченко [4], Г. Ю. Міщук, Т. М. Джигар, О. О. Шишкіної [9] та ін..

Поняття “витрати” – це обліково-економічна категорія, яка є значною на підприємствах. В українському законодавстві сутність терміну “витрати” розкривається в НП(С)БО 16 [13] та НП(С)БО 1 [12] та Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [7].

Сутність терміну «витрати» розкривається також в Концептуальній основі фінансової звітності [8].

До сутнісних характеристик витрат можна віднести такі:

1. Витрати – це насамперед обліково-економічна категорія, яка формується в результаті здійснення бізнес-процесів на підприємствах, яка в основ-

ному зумовлена видом діяльності, та її предметна сутність проявляється у сфері економічних відносин. Витрати характеризують вибуття економічної вигоди.

2. Витрати для цілей управління та прийняття рішень можна розглядати з різних позицій та видів обліку. При цьому не можна змішувати розуміння витрат, виходячи з видів обліку.

3. Витрати також виступають як об'єкт аналізу. Інформація та фінансові звіти про витрати, що формуються в обліково-аналітичному забезпеченні підприємств, є основним джерелом інформаційного забезпечення аналізу.

4. Витрати є основними елементами (складовими факторами) фінансового результату діяльності на підприємствах. Показник успіху фінансово-господарської діяльності – це величина доходів, яка перевищує величину витрат за звітний період.

Процес управління підприємствами в умовах ринкової економіки значно ускладнюється. Сучасному керівнику щодня потрібна оперативна та об'єктивна інформація про фактично понесені та заплановані витрати, їх склад і структуру.

Склад витрат визначений в нормативно – правових актах України: НП(С)БО 16 [13], НП(С)БО 1 [12] та в Плані рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [16] (далі – План рахунків) та Інструкції про його застосування [7].

До червня 2013 р. до складу витрат в нормативно – правових документах було включено групу “надзвичайні витрати”, на підставі Наказу Міністерства фінансів України (далі – МФУ) № 627 від 27.06.2013 р. [10] цю групу було виключено. Згідно МСБО 1 [14] суб'єкт господарювання не повинен подавати будь-які статті витрат у вигляді надзвичайних статей у звіті про сукупні доходи чи в окремому звіті про прибутки та збитки (якщо він подається) або у примітках.

На підставі Наказу МФУ № 148 від 26.05.2022 [11] в Плані рахунків [16] та Інструкції про його застосування [7] у класі 8 “Витрати за елементами” зі складу витрат був виключений рахунок 85 “Інші затрати”.

Велике значення для правильної організації обліку витрат має їх науково обґрунтована класифікація. Цілі сучасного менеджменту зумовлюють необхідність додаткових досліджень ознак класифікації витрат.

Більшість науковців групують витрати відповідно до нормативно – правових актів.

Так, Т.І. Ломаченко [4], І.М. Бурденко, С.М. Гольцова, І.О., Макаренко, Т.Г. Савченко, Ю.С. Серпенінова [3], М. Ю. Абрамчук, Ю. Г. Гуменна, І.В. Тютюнник, П. М. Рубанов [1] групують витрати відповідно до НП(С) БО 16.

Р.Ф. Бруханський [2] витрати класифікує за видами діяльності: операційна, фінансова та інша.

Г.Ю. Міщук, Т.М. Джигар, О.О. Шишкіна [9] групують витрати за видами діяльності відповідно до НП(С)БО 1.

В економічній літературі сформувалися два підходи до вдосконалення класифікації витрат з метою бухгалтерського обліку: уточнення складу окремих груп витрат, виходячи з їх економічного змісту в рамках існуючих класифікаційних груп та обґрунтування нових ознак класифікації.

Дослідження різних наукових джерел показало, що сучасними вченими використовуються різні класифікаційні ознаки витрат.

Так, Н.Й. Радіонова [17] запропонувала 12 класифікаційних ознак витрат для реалізації тактичної мети та 2 ознаки для реалізації стратегічної мети.

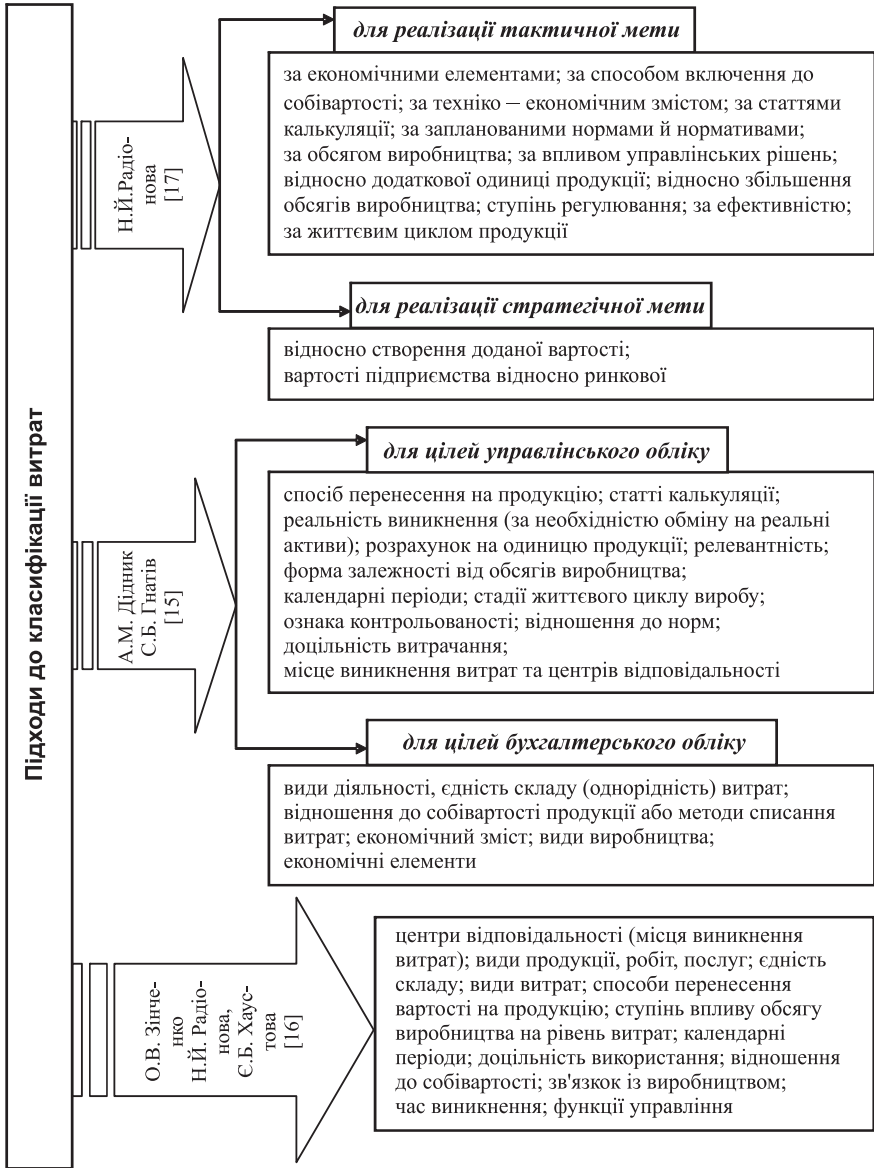
А.М. Дідик, С.Б. Гнатів [5] запропонували 12 класифікаційних ознак витрат для цілей управлінського обліку та 6 класифікаційних ознак для цілей бухгалтерського обліку.

О.В. Зінченко, Н.Й. Радіонова, Є.Б. Хаустова [6] пропонують 12 класифікаційних ознак витрат.

Пропонуємо класифікацію витрат доповнити класифікаційними ознаками: за очікуванням (ординарні та екстраординарні); за типом фактів господарського життя (дії та події); по відношенню до грошей (монетарні та немонетарні); по відношенню до кон'юнктури (залежать і не залежать від кон'юнктури); за значимістю (суттєві та несуттєві (незначні)).

Отже, на основі проведеного дослідження наявних в економічній літературі класифікацій, спрямованих на створення єдиної інформаційної системи, що забезпечує всіх користувачів інформацією про витрати, доцільно наявні класифікаційні ознаки розподілити виходячи з цільового призначення використання інформації за видами обліку: фінансового, управлінського та податкових розрахунків, що дозволить конкретизувати мету, поставлену перед кожним видом обліку. Витрати, будучи найважливішим об'єктом управління у процесі господарювання підприємства, передбачають необхідність системного підходу до управління ними.

Запропоновані ознаки систематизації даних про витрати у бухгалтерському обліку розширюють інформаційну базу для управління процесом формування фінансового результату підприємства.

Рис. 1. Підходи до класифікації витрат

Джерело: систематизовано автором на основі [5, 6, 17]

Список використаних джерел

1. Абрамчук М. Ю., Гуменна Ю. Г., І. В. Тютюник, Рубанов П. М. Фінансовий облік: конспект лекцій. Суми : Сумський державний університет. 2018. 395 с.
2. Бруханський Р.Ф. Бухгалтерський облік. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 480 с.
3. Бурденко І.М., Гольцова С.М., Макаренко І.О., Савченко Т.Г., Серпенінова Ю.С. Основи бухгалтерського обліку : навчальний посібник. За заг. ред. Серпенінової Ю.С. Суми: Видавництво “Винниченко М.Д.”. 2016. 266 с.
4. Давидюк Т.В., Манойленко О.В., Ломаченко Т.І., Резніченко А.В. Бухгалтерський облік: навч. посібник. Харків: Видавничий дім “Гельветика”. 2016. 392 с.
5. Дідик А.М., Гнатів С.Б. Класифікація витрат для цілей управлінського та бухгалтерського. 2007. URL: http://vlp.com.ua/files/35_4.pdf
6. Зінченко О.В., Радіонова Н.Й., Хаустова Є.Б. та ін. Бухгалтерський облік: у схемах і таблицях: навч. посібник під заг. ред. М. І. Скрипник. Київ: “Центр учбової літератури”, 2017. 340 с.
7. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов’язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 № 291 (із змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text>
8. Концептуальна основа фінансової звітності від 01.09.2010. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_009#Text
9. Міщук Г.Ю., Джигар Т.М., Шишкіна О.О. Економічний аналіз: навч. посібник. Рівне: НУВГП, 2017. 156 с.
10. Наказ № 627 від 27.06.2013 “Про затвердження Змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства фінансів України з бухгалтерського обліку”. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1242-13/ed20130809#Text>
11. Наказ № 148 від 26.05.2022 “Про затвердження Змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства фінансів України з бухгалтерського обліку”. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0779-22#n20>
12. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності”: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73 (із змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>

13. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 “Витрати”: Наказ Міністерства фінансів України від 31.12.1999 № 318 (із змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>

14. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку I “Подання фінансової звітності”. URL: 01.01.2012 https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_013#Text

15. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку I8 “Дохід”. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_025#Text

16. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов’язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 № 291 (із змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99#Text>

17. Радіонова Н.Й. Класифікація витрат підприємства як інструмент управління. Вісник економіки транспорту і промисловості. № 64. 2018. С. 74-80

ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ЗА МСФЗ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Пилипенко Олексій Іванович,

доктор економічних наук, доцент,

декан обліково-статистичного факультету,

Національна академія статистики, обліку та аудиту

Економічна діяльність в умовах російської військової агресії для підприємств України супроводжується невизначеністю зовнішнього середовища та непередбачуваністю динаміки подій воєнно-політичного характеру. Геополітична ситуація у Східній Європі після 24 лютого 2022 р. є непередбачувано динамічною і загостреною. Існує загроза фізичного існування активів, ризики подальшого руйнування енергетичної інфраструктури України, прогресують інфляційні процеси, відбувається втрата кадрів, виникають проблеми забезпеченості матеріальними ресурсами тощо.

Негативний і руйнівний вплив війни на макроекономічні умови діяльності передбачає потребу в аналізі впливу воєнних дій на окремі аспекти бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності за МСФЗ, що, в свою чергу, чинитиме вплив на інформаційне забезпечення статистичних досліджень. Актуальним є вивчення особливостей організаційного забезпе-